

יולי 2012 – תיר 1391 לשבוע שבין 25/7/11 – 31/7/12 עורך: ד"ר רז צימט

במוקד אירועי השבוע

- ✓ שימוש גובר מצד המשטר בנרטיבים אסלאמיים לנוכח החרפת המשבר הכלכלי
- ✓ בעקבות הצהרת המנהיג: איראן מוותרת על תכנון ילודה
- ✓ לנוכח משבר המט"ח: מגבלות על מכירת מט"ח ליוצאים לחו"ל
- ✓ הרשות השופטת נגד הנשיא: ביטול מינויים ומעצר בלוגרים תומכים
- ✓ תמונות השבוע: ספורטאי איראן במשחקים האולימפיים

שימוש גובר מצד המשטר בנרטיבים אסלאמיים לנוכח החרפת המשבר הכלכלי

בשבועות האחרונים עושה המשטר האיראני שימוש הולך וגובר בטיעונים דתיים ובנרטיבים אסלאמיים במסגרת מאמציו לגייס תמיכה ציבורית לנוכח המשבר הכלכלי והסנקציות המחרפות מצד המערב.

בנאום, שנשא המנהיג העליון בכינוס בכירי המשטר, שהתקיים בשבוע שעבר (24 יולי), השווה עלי ח'אמנהאי, את המצב הנוכחי באיראן למצב בפניו ניצבה הקהילה המוסלמית בתקופת קרבות בדר (623 לספירה) וח'יבר (629 לספירה), שניהל הנביא מוחמד בראשית האסלאם. מצב זה התאפיין, לדברי ח'אמנהאי, באיומים ובאתגרים, אך אין משמעותו מבוי סתום. הוא ציין, כי בתקופת קרב בדר היו בידי המוסלמים יכולות מוגבלות לעומת יכולות אויביהם, שהיו טובות פי כמה ואף בלתי ניתנות להשוואה בתחומים מסוימים. למרות זאת הצליחו המוסלמים בסופו של דבר לגבור על אויביהם. גם בקרב ח'יבר ניצבו המוסלמים בפני קשיים רבים והתנגדות האויב הייתה חזקה, אך המוסלמים גברו עליהם. משמעות המצב ששרר בתקופת בדר וח'יבר היא שהאתגר קיים אך ניתן להתגבר עליו, אמר המנהיג. אין זו הפעם הראשונה בחודשים האחרונים, שח'אמנהאי משווה את מצב הנוכחי של איראן למצבה של הקהילה המוסלמית בתקופת מערכות בדר וח'יבר בימי הנביא מוחמד. בנאום, שנשא ח'אמנהאי בכנס שנערך בעיר קום ב-9 בינואר אמר המנהיג העליון, כי התנאים השוררים באיראן הם אותם תנאים, ששררו בבדר ובח'יבר, והם אלה שמאפשרים לעם האיראני להתבונן בסימני הניצחון בעיניהם.

ח'אמנהאי בכנס בכירי המשטר בשבוע שעבר

בהמשך דבריו בכנס בכירי המשטר קרא ח'אמנהאי לאמץ "כלכלת התנגדות" לנוכח הסנקציות המוטלות על איראן. צריכה מתונה והימנעות מבזבז ומראוותנות הן בבחינת "תנועה ג'יהאדית" ועל הארגונים והאזרחים לנהוג בדרך זו. אדם שצורך בחסכנות ונמנע מראוותנות יכול לטעון, שהוא מיישם את הג'יהאד, אמר ח'אמנהאי (אתר המנהיג העליון, www.khamenei.ir, 24 יולי 2012).

חבר ועדת הכלכלה של המג'לס, חג'ת אל-אסלאם מחמד רג'א'י (Hojjat-ul-Islam Mohammad Raja'i), התייחס השבוע לדברי המנהיג בנוגע לצורך לאמץ "כלכלת התנגדות" ואמר, כי המודל שעליו מדבר ח'אמנהאי הוא המודל הכלכלי, שאימץ הנביא מוחמד כדי להתמודד עם האתגרים שניצבו בפניו בראשית האסלאם. בריאיון לסוכנות הידיעות "פארס" אמר רג'א'י, כי לא ניתן להכחיש שקיימות בעיות כלכליות ואינפלציה באיראן. אימוץ המודל הכלכלי של הנביא נועד, לדבריו, לקדם את יעדי המהפכה האסלאמית ולהתגבר על האתגרים הניצבים בפני איראן. הוא הדגיש, כי המצב הנוכחי באיראן אינו חמור כפי שהיה בתקופת הנביא מוחמד, אך על מנת להתמודד עם האתגרים הנוכחיים מומלץ לאמץ את המודל הכלכלי שבו עשה הנביא שימוש (פארס, 26 יולי 2012).

דרשן תפילות יום השישי בעיר קם, איתאללה ג'עפר סבחאני (Ayatollah Ja'far Sobhani), נדרש לאחרונה, אף הוא, למורשת הנביא מוחמד כדי לחזק את נחישותם של מאמיניו. בדרשת יום השישי הקביל סבחאני את הסנקציות המוטלות על איראן ל"חרם שעב אבו-טאלב", שהטילו חברי שבט קורישי על תומכי הנביא זמן קצר לאחר תחילת בשורתו בניסיון לאלצם להסיר את תמיכתם בו. הסנקציות המוטלות על איראן הן המחיר אותו צריכים האיראנים לשלם בעבור עצמאותם, אמר איש הדת הבכיר, וגם הנביא החזיק מעמד במשך שלוש שנים בתנאי חרם קשים ביותר (סחאם ניז, 14 יולי 2012). לאחרונה התייחס גם האתר רג'א ניז, המזוהה עם האגף הימני-רדיקלי במחנה השמרני, למקבילה ההיסטורית האסלאמית למצבה הנוכחי של איראן. ההיסטוריון ד"ר מחמד-חסין רג'בי דואני

(Mohammad-Hossein Rajabi Davani) טען במאמר, שהתפרסם באתר, כי מצבה של איראן כיום דומה למצבה של הקהילה המוסלמית בימי מערכות בדר וח'יבר ולא למצב ששרר בימי חרם שעב אבו-טאלב.

השימוש בנרטיבים אסלאמיים להצדקת הצורך בהמשך ההתנגדות לנוכח לחצי המערב ניכר גם במאמר, שפרסם השבוע האתר השמרני ברהאן (Borhan, 25 יולי) תחת הכותרת: "למה התנגדות?" (צ'רא מקאומת?, Chera Moqavamat). כותב המאמר דן בשאלה, האם לנוכח התנאים הנוכחיים באיראן יש צורך לאמץ אסטרטגיה המבוססת על "התנגדות אמונית" (מקאומת-אימאני, Moqavamat-e Imani) או להיכנע לנוכח דרישות המערב על מנת להציל את איראן מהסנקציות הנוכחיות. מסקנת מחבר המאמר היא, שההתנגדות האמונית היא האסטרטגיה בה נקטו השיעים לאורך ההיסטוריה על אף הקשיים הרבים שניצבו בדרכם והיא שהובילה לתוצאות המשמעותיות ביותר. גם התקדמותה של הרפובליקה האסלאמית בתחומים השונים מהווה, לדבריו, דוגמא לכך, שאסטרטגיה זו היא היחידה שיכולה להוביל לתוצאות חיוביות. זניחת אסטרטגיה זו לטובת ויתורים הביאה לתוצאות חמורות, שלעיתים לא היה להתגבר עליהן. ההתנגדות, נכתב במאמר, היא בשורה של הקוראן, שציווה: "אולם אלה אשר הכריזו תמיד, כי אללה הוא ריבונם והיו ישרים, אליהם ירדו המלאכים בשעת מיתתם ויאמרו להם: אל תפחדו ואל תצטערו והתבשרו בגן עדן שהובטח לכם" (סורה 41, בשורת האותות המפורשים, פסוק 30, על-פי תרגום אהרן בן-שמש. סורה זו מתארת את המכשול, שהציבו כמה מבני שבט קורייש בלב המוסלמים, כדי שהבשורה האלוהית לא תוכל לחדור לנשמותיהם).

מפקד משמרות המהפכה בקזוין (Qazvin) קרא, אף הוא, לחזק את האזרחים בכוח האמונה. בכנס בעיר קזוין, שנערך בשבוע שעבר, אמר סאלאר אבנוש (Salar Abnush), כי כל הסנקציות, שהוטלו על איראן, נובעות מכך שהאיראנים מצפים לשובו של "האימאם הנעלם". אם האזרחים יידעו, שזו הסיבה לסנקציות, אמר אבנוש, הם יתנגדו להן ברוחם ובליבם (www.snn.ir, 25 יולי 2012).

בעקבות הצהרת המנהיג: איראן מוותרת על תכנון ילודה

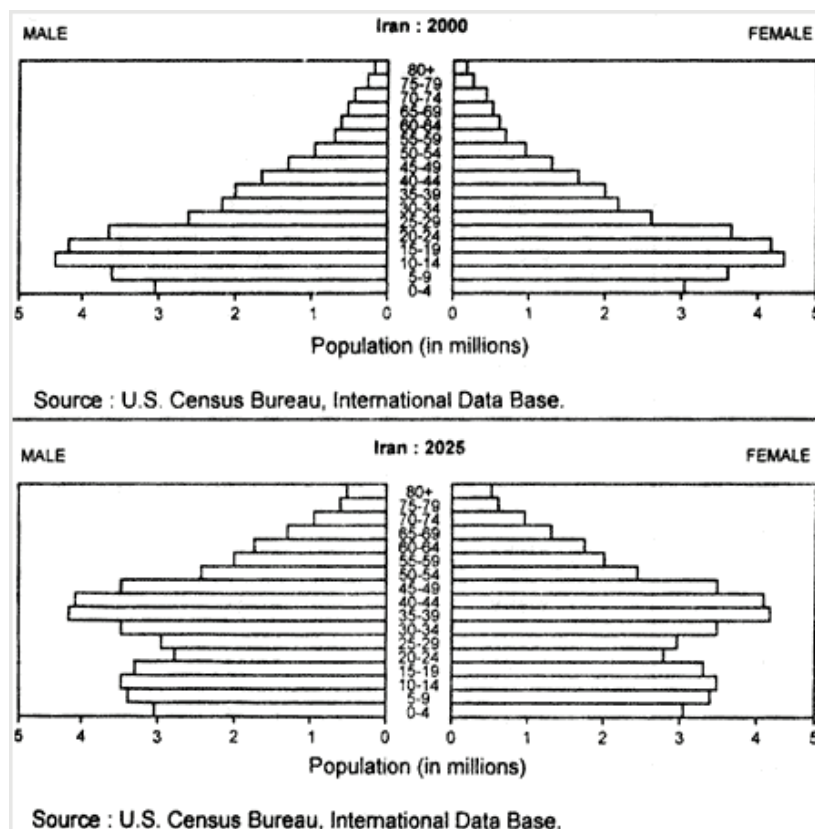
לראשונה מזה כשני עשורים קרא בשבוע שעבר המנהיג העליון באופן פומבי וברור לבחון מחדש את מדיניות תכנון הילודה הנהוגה כיום באיראן. בפגישה עם בכירי המשטר, שהתקיימה ביום שלישי שעבר (24 יולי), טען ח'אמנהאי, כי מדיניות זו הייתה נכונה לראשית שנות התשעים אך היתה זו טעות להמשיך בה מאז. הוא ציין, כי מחקרים מדעיים מצביעים על כך שהמשך המדיניות הנוכחית יוביל להזדקנות החברה האיראנית ובסופו של דבר להקטנת האוכלוסייה ועל כן יש לבחון אותה מחדש ברצינות. הוא גם קרא לאמצעי התקשורת ולאנשי הדת לעסוק בהבניה תרבותית בסוגיה זו ולעורר את מודעות הציבור לעניין (פארס, 24 יולי 2012).

דברי המנהיג עוררו מחדש את השיח הציבורי סביב מדיניות הילודה. האתר השמרני www.598.ir פרסם למחרת נאום ח'אמנהאי מאמר פרשנות בו הדגיש את הצורך לשנות את מדיניות תכנון הילודה. האתר סקר את יישומה מחדש של מדיניות זו בתקופת ממשל רפסנג'אני (1989-1997) תחת הסיסמה

"שני ילדים זה מספיק" ואת הביקורת, שהיא עוררה מאז מצד אנשי דת, אמצעי תקשורת ופוליטיקאים, ובהם הנשיא אחמדינז'אד. הצהרתו של ח'אמנהאי בעניין זה מעידה, לדברי האתר, על כך, שבהעדר התייחסות לנושא זה עלולות המגמות הדמוגרפיות באיראן להפוך לבעיה רצינית עבור המשטר.

האתר דיווח, כי במקביל לדברי ח'אמנהאי פרסם המרכז הלאומי לסטטיסטיקה נתונים המצביעים על כך, שגודלה של משפחה איראנית ממוצעת ירד מ-5.2 נפשות בשנת 1976 ל-4.03 נפשות בשנת 2006 ול-3.55 נפשות בשנת 2011.

האתר ציין, כי בעבר כבר התריע מפני הסכנות הכרוכות בהמשך המדיניות הנוכחית המאיימת להפך את האיזון הדמוגרפי באיראן. בעוד שבסוף שנות השמונים התגבר החשש מפני התפוצצות אוכלוסין, הרי שכיום הסכנה היא להקטנת האוכלוסיה בטווח הארוך. שיעור גידול האוכלוסיה באיראן נע כיום על-פי הערכות שונות בין 1.3% ל-1.8%, בעוד ששיעור גידול אוכלוסיה של 1.2% הוא השיעור המקובל בעולם כשיעור המינימלי המאפשר למנוע הקטנת אוכלוסיה. אם תימשך מדיניות תכנון הילודה הנוכחית עלולה אוכלוסיית איראן לרדת בתוך 80 שנה ל-31 מיליון נפש, ש-47% מתוכם יהיו בני למעלה מ-60. איראן ממוקמת כיום בין 10 המדינות בהן מתחולל תהליך הזדקנות האוכלוסיה המהיר ביותר בעולם.

מגמות דמוגרפיות באיראן, כפי שהתפרסמו באתר: www.598.ir

האתר ציין, כי מתכנני מדיניות בארצות-הברית ובאירופה מתייחסים באופן חיובי לתהליכים הדמוגרפיים באיראן וחלקם אף טוענים, כי תהליכים אלה יובילו בסופו של דבר לשינוי משטר באיראן. הקטנת האוכלוסיה תוביל, לטענת האתר, לא רק להשלכות כלכליות חמורות, כי אם גם להשלכות ביטחוניות

ופוליטיות קשות. הזדקנות האוכלוסיה לא תאפשר לממשלה להבטיח שירותי רווחה מספקים, תכביד את העול הכלכלי המוטל על הממשלה ותאלץ אותה להקצות חלק ניכר מהמשאבים הכלכליים לטובת ביטוח לאומי ושירותים חברתיים המיועדים לקשישים. המגמות הדמוגרפיות יובילו גם להפחתת כוח העבודה, שתחייב יבוא פועלים מחו"ל, שיחדירו תרבות זרה לאיראן ויגרמו לבריחת הון (www.598.ir, 25 יולי 2012).

גם סוכנות הידיעות דאנשג'ו (Daneshgu, סטודנט) הזהירה מפני המשך מדיניות תכנון הילודה וציינה, כי אפילו מדינות אירופה מבינות כיום שמדיניות זו עלולה להוביל להקטנת האוכלוסייה ולמשבר חברתי חמור. סוכנות הידיעות התייחסה, בין היתר, לפער הגדול בין שיעור גידול האוכלוסייה בקרב השיעים באיראן לבין שיעור הגידול בקרב הסונים הגבוה באופן משמעותי (7% באזורים הסונים לעומת 1.3-1% באזורים השיעים). פער זה מאיים על המאזן הדמוגרפי בין שיעים לסונים באיראן וחלק מהכפרים, שבהם היה בעבר רוב שיעי גדול, הפכו כיום לכפרים המאוכלסים ברוב סוני ברור.

על המדינות המתפתחות ללמוד את הלקח מהשפעתה המזיקה של מדיניות תכנון הילודה על מדינות אירופה ולנקוט במדיניות חלופית לזו שאומצה במערב. מדיניות זו צריכה להתבסס על תפישת עולם אסלאמית, להישען על ניסיון של מדינות אחרות ולא לחזור על טעויות שנעשו על-ידן. איראן צריכה לנקוט במדיניות ילודה התואמת את האסלאם, שמעודד מספר רב יותר של ילדים, ואת המאפיינים האקלימיים והגיאוגרפיים הייחודיים שלה ונעדר חסרונות הקיימים במדיניות הילודה המערבית. סוכנות הידיעות ציינה, כי המקורות ההלכתיים האסלאמיים אינם חד-משמעיים בנוגע לתכנון ילודה, כיוון שחלקם מעודדים הבאת ילדים בעוד שאחרים מדגישים את האחריות הגדולה הכרוכה בגידול ילדים. האסלאם יכול, לפיכך, לשמש "דרך שלישית" בין המדיניות הנהוגה במערב למדיניות ילודה המתעלמת לחלוטין מאינטרסים ומנסיבות משתנות. מי שצריך להנחות את החברה בנוגע למדיניות הרצויה הם אנשי הדת (www.snn.ir, 25 יולי 2012).

האתר ח'בר אונליין (Khabar On-line) הצטרף, אף הוא, למתריעים מפני התהליכים הדמוגרפיים הנובעים ממדיניות תכנון הילודה הנוכחית. ד"ר מחמד ג'ואד מחמודי (Mohammad Javad Mahmoudi), יו"ר המרכז למחקר וללימודי אוכלוסין באסיה ובאוקיינייה (PSRC), אמר בריאיון לאתר, כי המשך המגמות הדמוגרפיות הנוכחיות ומשבר ההזדקנות ינחיתו על איראן מכה קשה. הוא ציין, כי בעוד שבריטניה הגיעה למשבר הזדקנות בתוך 100 שנה, איראן הגיעה למשבר זה בתוך 25-30 שנה בלבד. כל משפחה זקוקה, לדבריו, לשניים עד שלושה ילדים כדי שתוכל לנהל את תהליך ההזדקנות בצורה ראויה. הוא הוסיף, כי גם במחוז סיסתאן-בלוצ'יסתאן (המאוכלס בעיקר על-ידי בני המיעוט הבלוצ'י המשתייכים לזרם הסוני באסלאם ונחשב למחוז העני ביותר במדינה) ניכרת ירידה במספר הילדים מ-8 ילדים למשפחה ממוצעת לפחות מ-4 ילדים (ח'בר אונליין, 25 יולי 2012).

בתוך כך הודיע עבד אל-רזא עזיזי (Abdolreza Azizi), יו"ר ועדת החברה של המג'לס, כי בכוננת הועדה לדון בישיבותיה הקרובות בדרכים למימוש המלצות המנהיג העליון בנוגע לצורך בהגדלת האוכלוסייה. הוא ציין, כי יש להגביר את המודעות בחברה לצורך להגדיל את מספר הילדים בכל

משפחה, כיוון שמדיניות תכנון הילודה אינה תואמת בחלקה את האינטרסים של החברה האיראנית. אם יימשכו התנאים הנוכחיים, הזהיר עזיזי, איראן האסלאמית תאבד את "צעירותה" בעתיד הקרוב (פארס, 25 יולי). גם משרד הבריאות הודיע על שינוי מדיניות המשרד בתחום תכנון הילודה ועדכן, כי התקציב המיועד לקידום מדיניות זו בוטל (ח'בר אונליין, 25 יולי 2012).

בשנים האחרונות התגברה הביקורת בממסד הדתי באיראן כלפי מדיניות תכנון הילודה. בספטמבר 2011 הביעו שני אנשי דת שמרנים בכירים הסתייגות ממדיניות תכנון הילודה. איתאללה צאפי גלפאיגאני (Ayatollah Safi Golpayegani), הזהיר, כי הפיקוח על הילודה גורם לירידה באוכלוסיה השיעית והמוסלמית בעולם. איתאללה ג'עפר סבחאני (Ayatollah Ja'far Sobhani) התייחס, אף הוא, לנושא ואמר בפגישה עם שר ההכונה האסלאמית, מחמד חסיני (Mohammad Hosseini), כי הגבלת הילודה אינה תורמת למדינה וכי המשך המדיניות הנוכחית עלול להביא להפחתת האוכלוסיה השיעית, כפי שהדבר ניכר כבר ברבות מהערים השוכנות באזורי הגבול של איראן.

במקביל הצהיר הנשיא אחמדינז'אד במספר הזדמנויות בשנים האחרונות, כי הוא מתנגד למדיניות הילודה הנוכחית. הוא הציג לראשונה את עמדתו בעניין זה באוקטובר 2006 כאשר הצהיר, כי הוא מתנגד לרעיון לפיו יש להסתפק בשני ילדים לכל משפחה, וטען, כי איראן היא מדינה בעלת פוטנציאל רב המאפשר להגדיל את אוכלוסייתה עד ל-120 מיליון תושבים. באפריל 2010 הצהיר הנשיא בריאיון טלוויזיוני, כי אפילו במערב מתחרטים על מדיניות תכנון הילודה ונאלצים להשקיע מאמצים רבים על מנת לשמר את התרבות המערבית לנוכח הירידה החדה בשיעור האוכלוסייה. הצהרותיו של הנשיא עוררו ביקורת חריפה אפילו בקרב חוגים המזוהים עם המחנה השמרני. מבקריו טענו, כי במצבה הכלכלי הנוכחי של איראן ולנוכח הבעיות הקשות הניצבות בפני מערכות החינוך והבריאות, אין זה נכון לשנות את מדיניות הילודה. בראשית 2011 קבעה גם "המועצה לקביעת האינטרס של המשטר" בראשות עלי-אכבר האשמי רפסנג'אני, כי הגדלת האוכלוסייה אינה האסטרטגיה ההגיונית לפתרון בעיותיה של איראן וכי אין לשנות את מדיניות הילודה הנוכחית.

"שני ילדים זה מספיק", כרזה המעודדת תכנון ילודה, מתוך: www.mashreqhnews.ir

מאז המהפכה האסלאמית עברה מדיניות תכנון הילודה באיראן שינויים מרחיקי לכת. לאחר המהפכה הושעתה התוכנית לתכנון המשפחה, שהונהגה רשמית באיראן בקיץ 1967 במטרה להפחית את קצב הריבוי הטבעי של האוכלוסייה. זמן קצר לאחר המהפכה פסק אומנם מכונן המהפכה, איתאללה רוחאללה ח'ומייני, כי אין מניעה דתית לשימוש באמצעי מניעה, אך המועצה המנהלת של תכנון המשפחה פורקה, חלק גדול מהמרפאות לתכנון משפחה נסגרו או צומצמו ואספקת אמצעי המניעה נותרה מוגבלת. לאחר פרוץ מלחמת איראן-עיראק (ספטמבר 1980) החלו שלטונות איראן להציג את גודל האוכלוסייה כמקור מרכזי לעוצמה צבאית ולביטחון לאומי. גם מדיניות המשטר לחזק את מעמד המשפחה על-ידי עידוד נישואין ועידוד חזרת האישה לביתה הובילה לעליה חדה בשיעור הילודה במחצית הראשונה של שנות השמונים עד לקצב של 3.9 אחוזים בשנה.

במחצית השנייה של שנות השמונים גברה ההכרה במשמעותיותו הכלכליות והחברתיות של גידול אוכלוסין בלתי מבוקר, שנתפס כבלם בפני צמיחה כלכלית ופיתוח. בדצמבר 1989 אומצה תוכנית לתכנון ילודה, שנועדה להגביל את מספר ההריונות ואת מספר הילדים במשפחה. חוק תכנון המשפחה, שכלל בין היתר ביטול תמריצים כלכליים למשפחות מרובות ילדים לצד עידוד משפחות קטנות, אושר במג'לס בשנת 1993. במסגרת התוכנית הוחל בהסברה במערכת החינוך ובאמצעי התקשורת וכן הוקמו מרפאות ומרכזים רפואיים, שסיפקו שירותים לתכנון משפחה. כמו כן עודדו השלטונות שימוש באמצעי מניעה, ובכלל זה ניתוחי סירוס ועיקור. זוגות צעירים אף נדרשו לקבל הדרכה באמצעי מניעה לפני קבלת רישיון לנישואין. חידוש מדיניות תכנון הילודה נחל הצלחה משמעותית ובשנת 2001 צנח שיעור הילודה ל-1.2 אחוזים.

הצהרת המנהיג מסמנת ראשיתו של שינוי משמעותי במדיניות תכנון הילודה באיראן. היא אינה צפויה, עם זאת, לבלום את המגמה הניכרת בשנים האחרונות בחברה האיראנית לצמצם את מספר הילדים הנובעת בעיקר מהעלייה הנמשכת בגיל הנישואין הממוצע וביוקר המחיה.

לנוכח משבר המט"ח: מגבלות על מכירת מט"ח ליוצאים לחו"ל

במסגרת המאמצים לבלום את המשבר בשוק מטבע החוץ הודיע נגיד הבנק המרכזי, מחמוד בהמאני (Mahmoud Behmani), כי מעתה לא יוכלו אזרחים הנוסעים לחו"ל לרכוש דולרים בשער היציג (12,260 ריאל לדולר) ויהיו חייבים לרכוש מט"ח בשוק החופשי בלבד. החלטה זו התקבלה בישיבה משותפת לממשלה ולמג'לס, שהתקיימה בשבוע שעבר ודנה בצעדים הנדרשים לנוכח הסנקציות הכלכליות המחריפות (אירנ"א, 25 יולי). בהמאני ציין, כי הנחיה זו לא תהיה תקפה לגבי עולי רגל היוצאים לבקר במקומות הקדושים לשיעים בעיראק, בערב הסעודית ובסוריה, אך סוכנות הידיעות איסנ"א דיווחה בראשית השבוע, כי גם עולי הרגל יורשו לרכוש מט"ח בשער הרשמי רק עד לסכום של 200 דולרים אחת לשנה (איסנ"א, 29 יולי). במקביל דיווחו אמצעי התקשורת, כי השלטונות בוחנים אפשרות לבטל גם מכירת מט"ח בשער החליפין הרשמי לסטודנטים איראנים הלומדים בחו"ל (מהר, 29 יולי 2012).

ההחלטה לבטל מכירת מט"ח בשער היציג ליוצאים לחו"ל מהווה נסיגה ממדיניות הבנק המרכזי עליה עדכן נגיד הבנק אך לפני מספר חודשים. במקביל לפיחות שער הריאל, שבוצע בסוף ינואר 2012, הודיע בהמאני, כי הממשלה תמשיך לספק מט"ח לכל אזרח המבקש לרכוש דולרים לצרכיו האישיים, ובכלל זה לאזרחים הנוסעים לחו"ל. הוא הדגיש, כי אין כל סיבה, שאזרחים ירכשו מט"ח בשוק החופשי. במקביל להודעה על ביטול מכירת דולרים בשער הרשמי לאזרחים הנוסעים לחו"ל הודיע יו"ר ועדת הכלכלה של המג'לס, ארסלאן פתחי-פור (Arsalan Fathipour), כי בישיבה המשותפת למג'לס ולממשלה הוחלט גם למנוע מכירת מט"ח בשער הרשמי לצורך יבוא מוצרי מותרות. מכירת דולרים בשער היציג ליבואנים תתאפשר רק לצורך יבוא מוצרים בסיסיים (מהר, 25 יולי). בשבוע שעבר עדכן פתחי-פור, כי מעתה ייעשה שימוש בשלושה שערי חליפין שונים לצורך יבוא סחורות לאיראן. השער הרשמי (12,260 ריאל לדולר) ישמש לצורך יבוא מוצרי יסוד, שער של 15,000 ריאל לדולר ישמש לצורך יבוא מוצרי ביניים והון ויבוא מוצרי מותרות, כגון: מכוניות, יתבצע על-פי שער הדולר בשוק החופשי (בין 19,000 ל-20,000 ריאל לדולר).

המגבלות החדשות בתחום המט"ח משקפות את הכרת הממשלה בכישלון מאמציה לרסן את הזינוק החד בשער הדולר בשוק החופשי ובצורך למנוע ירידה ביתרות המט"ח לנוכח הסנקציות הכלכליות המחריפות. נגיד הבנק המרכזי זומן השבוע להופיע בפני המג'לס כדי להעביר דיווח בנוגע להתפתחויות בשוק המט"ח וליתרות המט"ח (פארס, 29 יולי 2012).

העיתונות האיראנית הגיבה בדרך כלל בחיוב למגבלות החדשות על מכירת מט"ח ליוצאים לחו"ל, אך הדגישה, כי אין בהן די כדי לייצב את שוק המט"ח. היומון הכלכלי דניא-י אקתצאד (Donya-ye Eqtesad), שיבח את ההחלטה להגביל מכירת מט"ח לנוסעים לחו"ל וטען, כי היא הגיונית. מכירת מט"ח בשער יציג בתנאים הכלכליים הנוכחיים לאזרחים היוצאים לחו"ל ומשתייכים לעשירונים העליונים בחברה אינה צודקת, נכתב במאמר מערכת שפרסם היומון. היומון הזהיר, כי המשך הסנקציות עלול להביא למחסור חמור ביתרות המט"ח, והממשלה חייבת, לפיכך, לנקוט בצעדים הדרושים להגביר את הפיקוח על מכירת מט"ח. היומון המליץ, עם זאת, כי הבנק המרכזי ימכור דולרים בשוק החופשי בסכום שהועבר עד כה לנוסעים לחו"ל (עד 1,000 דולרים לכל נוסע) על מנת למנוע זינוק נוסף בשער הדולר לנוכח העלייה הצפויה בביקוש לדולרים בשוק החופשי בעקבות המגבלות החדשות (דניא-י אקתצאד, 28 יולי 2012).

גם היומון תהראן אמרוז (Tehran Emrooz) דיווח על תגובות חיוביות בקרב פרשנים כלכליים למגבלות על מכירת מט"ח ליוצאים לחו"ל. פרשנים אלה הדגישו, עם זאת, כי אין די בהחלטה זו כדי להתמודד עם ההתפתחויות בשוק המט"ח הנובעות מהשפעת הסנקציות הכלכליות. לטענת הפרשנים, שתי הבעיות המרכזיות בשוק המט"ח הן הפער הגדול בין שער הדולר היציג לשער בשוק החופשי ופעילותם של ספקולנטים בשוק המט"ח. הפרשן הכלכלי, מהדי תקוי (Mehdi Taqavi), אמר בריאיון לעיתון, כי החלטת הממשלה למנוע מכירת מט"ח בשער היציג ליוצאים לחו"ל תסייע לה להגביר את הפיקוח על שוק המט"ח ולמנוע הידלדלות יתרות המט"ח. הוא הדגיש, עם זאת, כי ההחלטה אינה מספקת בתנאים הנוכחיים. תקוי העריך, כי להחלטה לא תהיה השפעה משמעותית על היוצאים לחו"ל, כיוון שאזרחים איראנים שיכולים להרשות לעצמם לנסוע לחו"ל יכולים גם לשלם יותר עבור מט"ח הנדרש לצורך נסיעתם. הפרשן הכלכלי, אחמד סאעדי (Ahmad Sa'edi), אמר, כי התנאים שנוצרו בעקבות הסנקציות הכלכליות מחייבים החלטות, שיתרמו לייצוב השוק. תהראן אמרוז דיווח, כי בעקבות המגבלות החדשות על מכירת מט"ח עלה עוד יותר שער הדולר בשוק החופשי והוא נסחר בראשית השבוע תמורת 19,600 ריאל לדולר (תהראן אמרוז, 28 יולי 2012).

גורמים במגזר התיירות, לעומת זאת, הביעו דאגה מההחלטה למנוע מכירת מט"ח לאזרחים היוצאים לחו"ל. חבר הנהלת התאחדות משרדי הנסיעות אמר השבוע, כי ההחלטה פוגעת במעמד הביניים ומונעת מאזרחים לצאת לחו"ל. בריאיון לסוכנות הידיעות איסנ"א אמר אכבר ע'מח'אר (Akbar Ghamkhar), כי החלטה זו אינה משמעותית עבור פקידי ממשלה, סוחרים ועשירים, אך משפיעה רבות על בני מעמד הביניים, שלא יוכלו עתה לנסוע לחו"ל. הוא טען, כי אחריותה של הממשלה להבטיח גם את רווחתם החברתית של האזרחים, וכי נסיעות לחו"ל מהוות חלק מרווחה זו ומצרכי המשפחה. נסיעות אלה מאפשרות ללכד את המשפחה ולשפר את היצרנות בחברה. רוב הנסיעות לחו"ל נועדו, לדבריו, לצורך ביקור קרובי משפחה, למטרות רפואיות או למסחר, ולכן אין שום סיבה למנוע זאת מהאזרחים. הוא ציין, כי סכום המט"ח המוקצה לנוסעים לחו"ל קטן ממילא (בדרך כלל 400 דולרים לנוסע) וההחלטה לא תביא, לפיכך, לחיסכון משמעותי במט"ח. ע'מח'אר גם הזהיר מפגיעה צפויה בסוכני הנסיעות כתוצאה מההחלטה (איסנ"א, 28 יולי 2012).

היומון המשהרי (Hamshahri) דיווח השבוע על בלבול בקרב הנוסעים לחו"ל בעקבות ההנחיה החדשה. כמה אזרחים הביעו דאגה מהאפשרות, שהבנקים בשדות התעופה לא יספקו להם דולרים, שכבר נרכשו על-ידם בשער החליפין הרשמי. היומון גם דיווח על בלבול במערכת הבנקאית לנוכח העובדה, שהבנק המרכזי טרם הוציא הנחיה רשמית ברורה האוסרת למכור מט"ח בשער היציג לאזרחים היוצאים לחו"ל (המשהרי, 28 יולי 2012).

בתוך כך הזהיר השבוע ראש לשכת המסחר, מחמד נהאונדיאן (Mohammad Nahavandian), מפני הטלטה הנמשכת בשוק המט"ח וקרא לבנק המרכזי לפעול להחזרת היציבות בשוק ולהשבת אמון הציבור בו באמצעות יישום מדיניות המבוססת על שער חליפין אחד והימנעות מריבוי שערים (שרק, 29 יולי 2012).

הרשות השופטת נגד הנשיא: ביטול מינויים ומעצר בלוגרים תומכים

בית המשפט המנהלתי לצדק ביטל השבוע את מינויו של סעיד מרתזוי (Sa'id Mortazavi), התובע הכללי לשעבר של טהראן, לתפקיד יו"ר הארגון לביטוח חברתי. בפסיקת בית המשפט נאמר, כי בעקבות תלונה, שהוגשה מצד כמה חברי מג'לס בנוגע למינוי זה, דנה המועצה הציבורית של בית המשפט במינוי והחליטה לבטלו, כיוון שהוא מנוגד לחוק (פארס, 30 יולי 2012). "בית המשפט המנהלתי לצדק" הכפוף לראש הרשות השופטת אחראי לטפל בתלונות נגד פקידי ממשלה ומוסדות ממשלתיים. במועצה הציבורית של בית המשפט מכהנים למעלה מ-90 שופטים.

החלטת בית המשפט מהווה מכה לנשיא אחמדינז'אד, שהחליט למנות את מרתזוי לתפקיד יו"ר הארגון לביטוח חברתי במרץ 2012. מינוי זה עורר סערה פוליטית וציבורית על רקע מעורבותו של מרתזוי בפרשת מתקן הכליאה כהריזק (Kahrizak). מתקן זה נסגר בקיץ 2009 בהנחיית המנהיג העליון על רקע דיווחים לפיהם מספר עצורים מצאו בו את מותם כתוצאה מעינויים ומהתעללות. בין העצורים,

שמצאו את מותם במתקן, היה גם בנו של אחד מיועציו הבכירים של מחסן רזאי' (Mohsen Reza'i), מזכיר "המועצה לקביעת האינטרס של המשטר" ומפקד משמרות המהפכה לשעבר. ועדת חקירה פרלמנטארית, שמונתה לחקור את האירועים במתקן, הטילה את האחריות לפרשה על מרתזוי, ששימש כתובע הכללי של טהראן, בשל החלטתו להעביר קרוב ל-150 מעצורי המהומות שפרצו לאחר הבחירות לנשיאות למתקן זה, שנועד לשמש מתקן כליאה לפושעים מסוכנים ולמכורים לסמים. בעקבות הפרשה הועבר מרתזוי מתפקידו.

מרתזוי נחשב לאחד ממקורביו של אחמדינז'אד. יריביו של הנשיא טענו, כי מינויו לתפקיד יו"ר הארגון לביטוח חברתי נועד להעביר מסר מתריס ליריביו הפוליטיים במחנה השמרני ולראש הרשות השופטת, צאדק לאריג'אני (Sadeq Larijani), שהעביר את מרתזוי מתפקידו כתובע הכללי של טהראן. זמן קצר לאחר מינויו לתפקיד הודיע מרתזוי על כוונתו להתפטר בעקבות הסערה שעורר המינוי, אך הנשיא אחמדינז'אד סירב לקבל את התפטרותו.

מרתזוי ואחמדינז'אד

האתר פרדא (Farda) המזוהה עם מחסן רזאי' שיבח את החלטת בית המשפט וטען בהתייחסות מרומזת למקורביו נשיא נוספים המכהנים בתפקידים בכירים, כי ההחלטה לבטל את מינוי מרתזוי מהווה מסר ברור בנוגע לצורך להעביר מתפקידם את יתר נושאי המשרות מעוררי המחלוקת, שגם נגדם מתנהלות חקירות בבתי המשפט. פרדא ציין, כי החלטת בית המשפט מאוששת את טענת האתר לפיה מינוי מרתזוי לתפקיד יו"ר הארגון לביטוח חברתי לא היה חוקי, כיוון שהוא נעדר ניסיון הדרוש לתפקיד בהתאם לקריטריונים הקבועים בחוק (פרדא, 30 יולי 2012).

במקביל למכה, שספג הנשיא בעקבות ביטול מינוי מרתזוי, דיווחו כמה אתרי אינטרנט על מגבלות חדשות, שהוטלו בימים האחרונים על פעילותם של כמה בלוגרים תומכי אחמדינז'אד. האתר דיגרבאן (Digarban) דיווח השבוע (29 יולי) על הצרת צעדיהם של כמה בלוגרים, שהשתתפו לפני כשבועיים

בכינוס של 35 בלוגרים המקורבים לנשיא. אחמד שריעת (Ahmad Shariat), אחד ממארגני הכינוס ובעל הבלוג "קול מבפנים" (נדא'יא' אז דרון, Neda'i az daroun), נעצר ימים ספורים לאחר קיומו בעקבות ביקורת, שמתח על משמרות המהפכה ועל הרשות השופטת; חאמד פתאחי (Hamed Fatahi), בעל הבלוג ארמאנשהר (Armanshahr), שהיה אף הוא ממארגני הכינוס, זומן על-ידי הרשות השופטת לחקירה; ובלוגים של חמישה בלוגרים, שהשתתפו בכינוס, נחסמו. אתר רפורמיסטי דיווח השבוע, כי בלוגרים תומכי הנשיא מנסים בימים אלה לגייס ערבות בסך 100 מיליון תומאן (למעלה מ-50 אלף דולרים) על מנת לשחרר את אחמד שריעת מכלא "אוויין" (www.irangreenvoice.com, 26 יולי 2012).

אחד הבלוגרים המקורבים לנשיא דיווח השבוע, כי מאז פרץ העימות בין המנהיג העליון לנשיא במחצית 2011 סביב פרשת פיטורי שר המודיעין, חידר מצלחי (Heydar Moslehi), נחסמו כעשרה אתרי חדשות ופרשנות המזוהים עם אחמדינז'אד. אתרים המתנגדים לממשלה מקבלים, לעומת זאת, הבטחות מיוחדות מהרשות השופטת המאפשרות להם לפגוע בממשלה ולהעליב את הנשיא ללא כל חשש (www.ensanekamel.com, 29 יולי 2012).

The screenshot shows a blog post with the following content:

رییسن جمهوری ایران
 والله لیراهن را با قدرت تاجه خواجه یار...

رییس جمهور ایرانید هم شما
 قبل از اینکه مستقری به حیثیت وپانگ مسعود نشه این روز می نویسم...

میخواهم تا چند ساعت بیگه نیشونم به نیویوت رییس جمهور ایرانین مستقری باشه باشم...

در راه خدا مرز جهادیم هنوز... در قافله نیک نهادیم هنوز...
 یا سید علی جو عهد و پیمان بستیم... ما یاور احمدی نژادیم هنوز...

بدرستی که یاد تجریه ای ارز شمنه تبدیل شد

آرمانشهر هم همان سده تا ماضی شوم الزگار بوده اند... سیدایه خنجرها و پانگوسدان احمدی...
 نژاد در پورهای گرسنه که با برانست احمد صوبت شروع شد بارگه بود به اهنگ جدید رسیده
 آن است که با طرازی برنویس شده 88 و همگام خنجرگران متعلل ایجاد شده است...
 بارمادگان همه 88 و خندا علی برک غماز غافل نمودن...
 فراموش نبود و فرمت باید به عرصه سیاسی کشور بازگردد...
 اما درگرایان که نموده اند جز برابری قدرت در جریان اصلاح طلب...
 است...
 که در گذر از سده ساد مواضع سرگام فتنه و ضایعتر عهد انقلاب از دهان همه آنک و
 اندازگرهای خارج شده و این باخدا همان چیزی بود که بن هر صورت ایسه از همان راه به دانستن
 بود...
 اما طی زوهرت گذشته همایه محرومیت سلسله یک سوادنی بود...
 و پانگوسدان احمدی نژاد دورازه و پانگوان خود را به روز کنند...
 جدا و پانگ برنگ و کجنگ در حیات از احمد صوبت و انما از دستگه قضایی مظلوم بودند...
 باکمه این حیات بنسختی رخت و پانگوانی که موجودات دیگر را هم برنگ سرگردند به این

אחד הבלוגים שנחסמו: "נשיא האיראנים",
 (<http://www.iranian-president.blogfa.com>)

תמונות השבוע: ספורטאי איראן במשחקים האולימפיים
(מתוך אתר הוועד האולימפי האיראני, www.olympic.ir)

